

مطالعات اجتماعی

پایه‌ی دهم دوره‌ی متوسطه‌ی حرفه‌ای

۱۳۹۶

وزارت آموزش و پرورش سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور

برنامه‌ریزی محتوا و نظارت بر تألیف:

معاونت برنامه‌ریزی آموزشی و توان بخشی (گروه برنامه‌ریزی آموزشی و درسی دوره اول و دوم متوسطه حرفه‌ای)

نام کتاب: مطالعات اجتماعی - کد ۱۸۱/۲

مؤلفان: فریده رئیسی‌ماکیانی، مانیا پدیدار، مهری کریمیان، رامین دلفان‌آذری، سعید فیضی، نسرین معصومی

ویراستار: بهروز راستانی

آماده‌سازی و نظارت بر چاپ: اداره‌ی کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی

تهران: خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره‌ی ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)

تلفن: ۹-۸۸۸۳۱۱۶۱، دورنگار: ۸۸۳۰۹۲۶۶، کد پستی: ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹،

وبسایت: www.chap.sch.ir

مدیریت چاپ و امور تولید: لیدا نیک‌روش

امور فنی: زهرا محمد نظامی / تصحیح: راحله زادفتح‌الله

امور فنی رایانه‌ای: حمید ثابت کلاچاهی، ناهید خیام‌باشی

طراح جلد: علیرضا رضایی کر

مدیر هنری، طراح گرافیک و صفحه‌آرا: ندا عظیمی

تصویرگر: نازی عظیمی

عکاسان: اعظم لاریجانی، حمیدرضا همتی، ندا عظیمی، مازیار مقدم، غلامرضا بهرامی

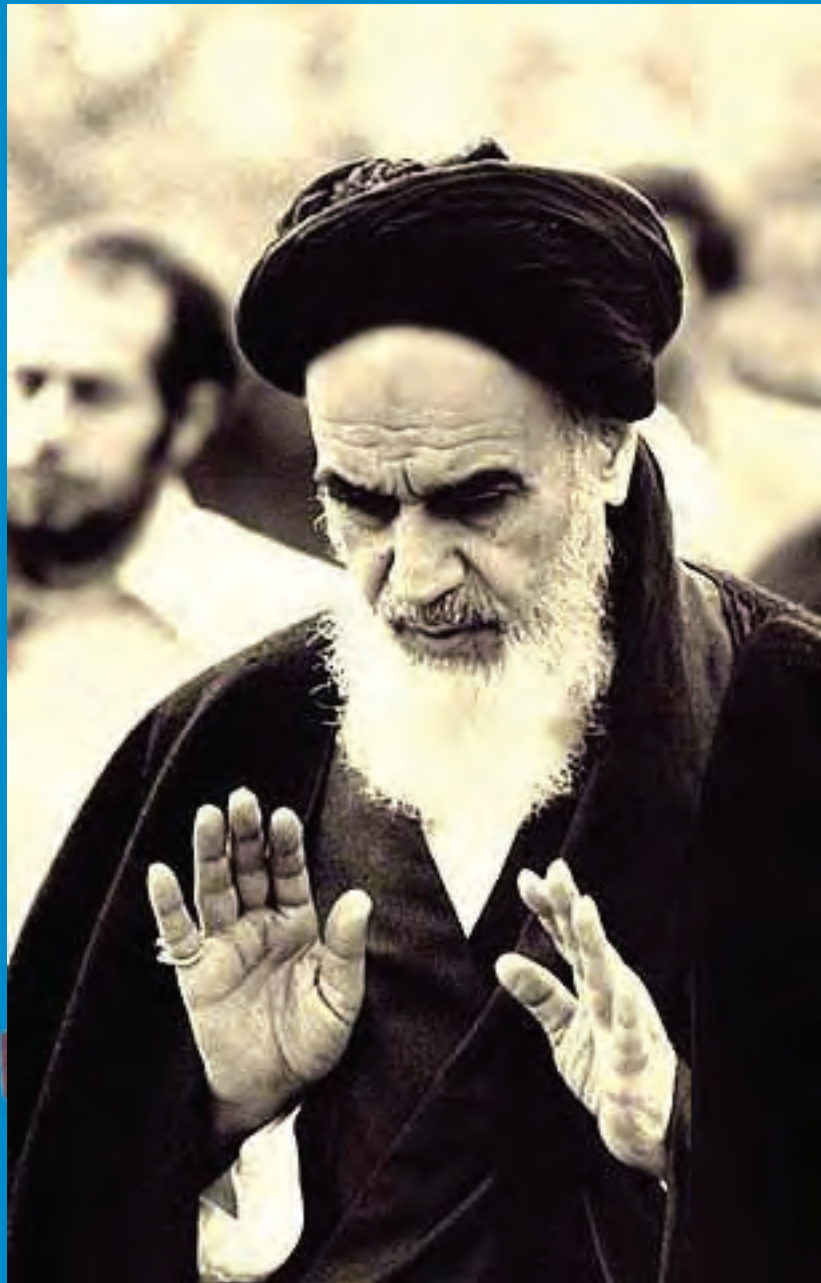
ناشر: سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور

چاپخانه: شرکت افست «سهامی عام» (www.Offset.ir)

سال انتشار و نوبت چاپ: ۱۳۹۶ - پنجم

شابک: X-۱۵۴۰-۰۵-۹۶۴

ISBN:964 - 05 - 1540 - X

مقدمه

طراحی سیستم‌های آموزشی، پرورشی و توانبخشی با توجه به رویکردهای نوین آموزشی به منظور تأمین نیازهای دانش‌آموزان با نیازهای ویژه از اهداف و وظایف سازمان آموزش و پرورش استثنایی به شمار می‌رود.

طراحی «دوره‌ی متوسطه‌ی حرفه‌ای» یک بار دیگر ندای اجرای عدالت آموزشی را در جامعه اسلامی طنین افکن نموده و زمینه‌های مساعد برای به فعلیت رساندن استعدادها و توانایی‌های دانش‌آموزان با نیازهای ویژه را فراهم می‌سازد.

تأکید بر رویکرد حرفه‌آموزی در این نظام آموزشی نه تنها باعث توانمندتر شدن دانش‌آموزان با نیازهای ویژه در فرایند تحصیل و یادگیری می‌گردد؛ بلکه از این طریق مدرسه به رسالت خویش که همان آماده‌کردن دانش‌آموزان برای زندگی مفید و پویا در جامعه است، دست می‌یابد. خداوند را شاکر و سپاسگزاریم که با همت کارشناسان و معلمان متخصص، این توفیق حاصل گردید که نسبت به برنامه‌ریزی درسی دوره‌ی متوسطه‌ی حرفه‌ای با رویکرد حرفه‌آموزی که با مقتضیات عمومی این دانش‌آموزان تناسب داشته و از انعطاف لازم برای انواع توانایی‌ها و آمادگی‌ها برخوردار می‌باشد، اقدام نماییم.

سازمان آموزش و پرورش استثنایی برخود واجب می‌داند از زحمات تمامی عزیزانی که در این حرکت مهم نقش اساسی ایفا کردند به ویژه کارشناسان و معلمان مدارس استثنایی و همچنین سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی و مراکز وابسته صمیمانه قدردانی نماید.

امید است معلمان، کارشناسان و صاحب‌نظران آموزش و پرورش استثنایی با نظرات ارزشمند خود در ارتقا کیفی برنامه‌های درسی ارائه شده، این سازمان را بیش از پیش یاری نمایند.

فهرست

۹	نیاز - ۱	درس اوّل
۱۵	نیاز - ۲	درس دوم
۱۹	خانواده	درس سوم
۲۵	گروه ها	درس چهارم
۳۱	مؤسسه چیست؟	درس پنجم
۳۷	ارتباط	درس ششم
۴۳	حکومت	درس هفتم
۴۷	مجلس شورای اسلامی	درس هشتم
۵۱	درآمد	درس نهم
۵۷	جغرافیای استان ما	درس دهم
۶۳	جغرافیای انسانی	درس یازدهم

درس اول

نیاز - ۱

آیا می‌دانید انسان برای زندگی به چه چیزهایی نیاز دارد؟
به تصاویر زیر نگاه کنید و بگویید کدام یک از تصاویر زیر، نیاز اصلی انسان را نشان می‌دهد؟

با توجه به تصاویر صفحه قبل، از بین موارد زیر نیازهای اصلی زندگی را پیدا کنید.

آیا می‌دانید مواد اولیه برای رفع نیازهای اصلی، کجا یافت می‌شوند؟

انسان برای رفع نیازهای مادی خود، از طبیعت استفاده می‌کند.

خوراک از کشاورزی، باغبانی، دامپروری (دامداری) و... به دست می‌آید.
مسکن از خاک، سنگ، فلز و... ساخته می‌شود.
پوشاک از چرم، پشم، پنبه و... تهیه می‌شود.
بعضی از مواد اولیه، برای رفع نیازهای ما به آماده سازی و تغییر احتیاج دارند.
مثال: برای تهیه پوشاک، ابتدا باید پنبه به نخ و سپس به پارچه تبدیل شود.

به این نکته توجه کنید:

به نیازهای اصلی، نیازهای مادی نیز می‌گویند.
بنابراین نیاز به غذا، پوشاک و مسکن، نیازهای مادی ما هستند.

فکر کنید و پاسخ دهید

- ۱- نیازهای مادی انسان را نام ببرید.
- ۲- مواد اولیه برای رفع نیازهای اصلی انسان از کجا به دست می آیند؟
- ۳- دو مورد از مواد اولیه برای رفع نیازهای مادی را نام ببرید.

فعالیت‌های تکمیلی

- ۱- مواد اولیه‌ی زیر، برای رفع نیازهای مادی انسان به چه چیزهایی تبدیل می‌شوند؟

چوب :

فلز :

پشم :

چرم :

- ۲- یک نوع آش محلی خود را نام ببرید و بنویسید برای تهیه‌ی آن به چه مواد اولیه‌ای احتیاج

دارید؟

تحقیق کنید

برای ساختمان سازی به چه مصالحی نیاز داریم و هر یک از چه منابعی به دست می آید؟

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

درس دوم

نیاز - ۲

در درس قبل با نیازهای مادی انسان آشنا شدیم.
 آیا نیاز ما انسان‌ها، فقط خوراک، پوشاک و مسکن است؟
 با توجه به تصاویر زیر، چند نیاز دیگر را نام ببرید.

دوست داشتن و مورد محبت قرار گرفتن، صحبت کردن با دیگران و یاری گرفتن از آن‌ها و... نیازهای غیرمادی هستند که انسان علاوه بر نیازهای مادی به آن‌ها هم احتیاج دارد. کسی به تنهایی نمی‌تواند این نیازهای خود را برطرف کند و برای رفع آن‌ها به کمک دیگران نیازمند است. برای مثال، یک کودک شیرخوار را در نظر بگیرید. او به تنهایی نمی‌تواند شیر بخورد، حمام کند و لباس بپوشد. در ضمن، به آغوش مادر و محبت هم نیاز دارد.

به تصاویر نگاه کنید و بنویسید این کودک به چه چیزهایی نیاز دارد؟ چه کسی نیازهای او را بر طرف می‌کند؟

.....

.....

.....

.....

همان‌طور که در تصاویر می‌بینید انسان‌ها برای رفع نیازهای خود به یکدیگر احتیاج دارند. آن‌ها نمی‌توانند بدون کمک و به تنهایی، نیازهای خود را برطرف کنند.

فکر کنید و پاسخ دهید

- ۱- دو مورد از نیازهای غیر مادی انسان را بنویسید.
- ۲- آیا ما می‌توانیم همه‌ی نیازهای خود را به تنهایی برطرف کنیم؟
- ۳- شما برای رفع نیازهای درسی خود از چه کسانی کمک می‌گیرید؟

فعالیت‌های تکمیلی

- ۱- شما برای برطرف کردن نیازهای زیر به چه کسانی احتیاج دارید؟

نیاز به محبت: .....

نیاز به گروه: .....

نیاز به بازی: .....

- ۲- یک دانش‌آموز معلول جسمی را در نظر بگیرید و بنویسید کدامیک از نیازهای او را می‌توانید

برطرف کنید.

تحقیق کنید

- یک مورد از نیازهای غیرمادی را انتخاب و تحقیق کنید که چگونه آن را برطرف می‌سازید.

درس سوم

خانواده

خانواده‌ی من

برادرم	خواهرم	مادرم	پدرم	خودم
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....

نام:

نام خانوادگی:

سال تولد:

محل تولد:

مادر پدرم

پدر پدرم

پدر مادرم

مادر مادرم

۱- نام:

.....

۲- نام خانوادگی:

.....

۱- نام:

.....

۲- نام خانوادگی:

.....

۱- نام:

.....

۲- نام خانوادگی:

.....

۱- نام:

.....

۲- نام خانوادگی:

.....

- آیا می‌دانید خانواده چگونه تشکیل می‌شود؟
- با ازدواج یک دختر و پسر خانواده به وجود می‌آید.
- دختران و پسران قبل از ازدواج باید دارای شرایط زیر باشند:
- درآمدی داشته باشند؛
- مهارت‌های مورد نیاز زندگی را آموخته باشند؛
- بتوانند به طور مستقل زندگی کنند.

در این صورت، آن‌ها می‌توانند خانواده‌ی جدیدی را تشکیل دهند. با به دنیا آمدن فرزند، خانواده‌ی آن‌ها کامل می‌شود. پدر و مادر با کمک یکدیگر به مراقبت و تربیت فرزند خود می‌پردازند. بعضی از خانواده‌ها یک یا دو فرزند دارند که به آن‌ها «خانواده‌ی کم جمعیت» می‌گویند. و برخی دیگر بیش از دو فرزند دارند که به آن‌ها «خانواده‌ی پر جمعیت» می‌گویند. هر چه تعداد افراد خانواده کمتر باشد، آرامش و آسایش آن خانواده بیشتر است.

در خانواده، تمام اعضا به هم کمک می‌کنند، با هم مهربان هستند، به یکدیگر احترام می‌گذارند، کارها را با هم تقسیم می‌کنند و برای حل مشکلات با هم مشورت می‌کنند.

پدر خانواده، معمولاً مسئولیت‌های خارج از خانواده را به عهده دارد، شغلی دارد و با درآمد آن نیازهای مالی خانواده را بر طرف می‌کند.

مادر مسئولیت‌های داخل خانه را به عهده دارد. بعضی از مادران در خارج از خانه نیز کار می‌کنند و شغلی دارند که با درآمد آن، به اقتصاد خانواده کمک می‌کنند.

فرزندان نیز نقش بسیار مهمی در خانواده به عهده دارند. آن‌ها علاوه بر درس خواندن، در انجام امور خانه نیز همکاری می‌کنند. به این ترتیب، هم کارها به آسانی انجام می‌شود و هم وقت کافی برای استراحت و تفریح همه‌ی اعضای خانواده فراهم می‌آید.

فکر کنید و پاسخ دهید

- ۱- اگر افراد دیگری عضو خانواده‌ی شما هستند، نام و مشخصات آن‌ها را بنویسید.
- ۲- خانواده‌ی پرجمعیت چه ویژگی‌هایی دارد؟
- ۳- آیا بین اطرافیان خود خانواده‌ی کم جمعیتی را می‌شناسید؟ یکی از ویژگی‌های آن خانواده را بنویسید.

فعالیت‌های تکمیلی

- ۱- تصاویر زیر، اعضای یک خانواده را نشان می‌دهند، هر یک مشغول چه کاری هستند.

۲- در جدول‌های زیر مسئولیت‌های افراد مشخص شده را بنویسید.

مسئولیت‌های من در خانه

.....

.....

.....

مسئولیت‌های خواهرم در خانه

.....

.....

.....

مسئولیت‌های برادرم در خانه

.....

.....

.....

درس چهارم

گروه‌ها

در تصاویر زیر، گروه‌های متفاوتی را می‌بینید.

گروه ورزشی

گروه نمایش

گروه سرود

گروه دوستی

گروه کلاسی

گروه کاری

آیا شما در مدرسه عضو گروهی هستید؟ نام آن را بنویسید.

در گروهی که عضو آن هستید، چه فعالیت‌هایی را انجام می‌دهید؟ بنویسید.

● همان طور که دیدید، در مدرسه گروه‌های متنوعی وجود دارند.
هر گروه برای انجام کاری تشکیل می‌شود که هر یک از اعضای آن وظایف مشخصی به عهده دارند و با انجام درست آن‌ها، گروه می‌تواند به هدف خود برسد.

● آیا می‌توانید هدف گروه‌های زیر را مشخص کنید؟

- ..... هدف گروه سرود
- ..... هدف گروه فوتبال
- ..... هدف گروه نمایش
- ..... هدف گروه کاری (کارخانه‌ی ماشین سازی)

● آیا می‌دانید وظایف افراد را در گروه، چه کسی تعیین می‌کند؟
رهبر گروه، وظایف افراد را برای انجام کارها و رسیدن به هدف، مشخص می‌کند.

● می‌دانید وظایف افراد در گروه به چه معناست؟

هر یک از اعضا باید:

- از دستورات رهبر گروه پیروی کند.
- کارها را با نظم و ترتیب انجام دهد.
- در انجام کارها با سایر اعضای گروه مشورت کند.
- کارهای خود را با علاقه و دقت انجام دهد.
- در صورت به وجود آمدن مشکل، با کمک دیگران آن را حل کند.

(تقسیم وظایف به وسیله‌ی رهبر گروه)

فکر کنید و پاسخ دهید

- ۱- در گروه چه کسی وظایف اعضا را مشخص می‌کند؟
- ۲- نام چند گروه را بنویسید.
- ۳- چرا گروه تشکیل می‌شود؟
- ۴- دو مورد از وظایف اعضای گروه را بنویسید.

فعالیت‌های تکمیلی

- ۱- در تصویر زیر، دانش‌آموزان مشغول آماده‌کردن مقدمات برگزاری نمایشگاهی از کارهای دستی هستند. وظایف و کارهای اعضای این گروه را مانند نمونه بنویسید.

- نوشتن کارت‌های دعوت .....
- .....
- .....

۲- انجام کدام یک از موارد زیر گروه را به هدف می‌رساند؟ آن‌ها را در جدول زیر بنویسید.
اطاعت از رهبر گروه / انجام کارها به میل خود / بی‌نظمی در کارها / مشورت کردن / دقت در انجام کارها / دوستی بین اعضا / بی‌علاقگی / سرپیچی از دستورات

برای رسیدن گروه به هدف
.....
.....
.....
.....

۳- در خارج از مدرسه، شما عضو چه گروه‌هایی هستید؟ نام آن‌ها را بنویسید.

.....

.....

.....

۴- در هر گروه چه فعالیت‌هایی انجام می‌دهید؟ آن‌ها را بنویسید.

.....

.....

.....

تحقیق کنید

در گروه‌های زیر چه فعالیت‌هایی انجام می‌شود؟ در جای مناسب بنویسید.

گروه مددکاری

گروه محلی

گروه فرهنگی

گروه کوهنوردی

درس پنجم

مؤسسه چیست؟

در زمان‌های گذشته، بیشتر نیازهای انسان در محیط خانواده بر طرف می‌شد. ولی به تدریج، با افزایش تعداد خانواده‌ها و به وجود آمدن شهرها و روستاها، مردم با نیازها و مشکلات جدید مواجه شدند. به همین دلیل لازم بود، مؤسسه‌هایی به وجود آیند تا این نیازها را برطرف و مشکلات زندگی مردم را حل کنند.

برای مثال، در زمان قدیم معمولاً پدران حرفه‌ی خود را به فرزندانشان می‌آموختند. امروزه با گسترش تعداد حرفه‌ها، مؤسسه‌هایی به وجود آمده‌اند که وظیفه‌ی آموزش را بر عهده دارند.

در مورد سؤال‌های زیر بحث و گفت و گو کنید:

- به نظر شما، برای یادگیری حرفه به کدام مؤسسه‌ها باید مراجعه کرد؟
- در صورتی که بیمار شدید، برای درمان به کجا مراجعه می‌کنید؟
- برای ارسال بسته‌های پستی به کجا باید مراجعه کرد؟

با توجه به بحث و گفت و گو، درباره‌ی سؤال‌های بالا، به این نتیجه می‌رسیم که برای رفع هر کدام از نیازها، مؤسسه‌هایی ایجاد شده‌اند که وظیفه‌ی این مؤسسه‌ها، رسیدگی به مشکلات و رفع آن‌هاست.

به عنوان مثال: برای درمان بیماران، به مؤسسه‌های درمانی مانند: درمانگاه، بیمارستان و... مراجعه می‌کنیم.

امروزه با افزایش جمعیت و بزرگ شدن شهرها، تعداد مؤسسات و خدمات آن‌ها بیشتر شده است تا بتوانند همه‌ی نیازهای مردم را برطرف کنند.

بنابراین ضروری است که شما با مؤسسات متفاوت و نوع خدمات آن‌ها آشنا شوید تا در صورت لزوم، با توجه به نوع نیاز خود بدانید به کدام مؤسسه باید مراجعه کنید.

فکر کنید و پاسخ دهید

- ۱- علت به وجود آمدن مؤسسه چیست؟
- ۲- چند مؤسسه را نام ببرید.
- ۳- به نظر شما چه عواملی باعث افزایش تعداد مؤسسه‌ها شده‌اند؟
- ۴- شما از خدمات کدام مؤسسه‌ها استفاده می‌کنید؟

فعالیت‌های تکمیلی

- ۱- نوع خدمات مؤسسه‌های زیر را بنویسید.

بانک:

آتش‌نشانی:

شرکت واحد:

۲- چه مؤسساتی خدمات زیر را ارائه می‌دهند؟ نام آن‌ها را بنویسید.

● رساندن نامه و بسته‌های پستی ↻

[Blank area for writing answers]

● اجرای مقررات در عبور و مرور اتومبیل‌ها در سطح شهر ↻

[Blank area for writing answers]

● ارائه‌ی خدمات توانبخشی ↻

[Blank area for writing answers]

● تأمین برق برای خانه‌ها ↻

[Blank area for writing answers]

● برقراری تماس‌های تلفنی ↻

[Blank area for writing answers]

● تهیه و پخش برنامه‌های تلویزیونی ↻

[Blank area for writing answers]

تحقیق کنید

۱- یکی از مؤسسات زیر را انتخاب کنید و درباره‌ی علت به وجود آمدن آن و خدماتی که ارائه می‌دهد گزارشی بنویسید.

سازمان آب

نیروی انتظامی

فرهنگ‌سرا

شهرداری

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

۲- اگر یکی از افراد خانواده‌ی شما بیمار شد و به درمان نیاز داشت، به کجا مراجعه می‌کنید؟

نام مؤسسه: .....

آدرس: .....

تلفن: .....

۳- اگر در کوچه و خیابان محل زندگی شما لوله‌ی آب دچار ترکیدگی شد، به کجا مراجعه

می‌کنید؟

نام مؤسسه: .....

تلفن: .....

درس ششم

ارتباط

آیا کسی را می‌شناسید
که به تنهایی زندگی
کند و با دیگران ارتباط
نداشته باشد؟
آیا می‌دانید چرا انسانها با هم
ارتباط برقرار می‌کنند؟

هرکس برای رفع نیازهای خود و آگاهی از نیاز
دیگران، لازم است که با آنها ارتباط داشته باشد.

ما به روش‌های متفاوتی می‌توانیم با دیگران ارتباط
داشته باشیم.

این ارتباط گاهی از طریق گفت‌وگو و صحبت کردن
با دیگران برقرار می‌شود که به آن «ارتباط کلامی»،
می‌گویند.

گاهی هم بدون صحبت کردن، با دیگران ارتباط
برقرار می‌کنیم.

هر کدام از ما شاید بدون آن که متوجه باشیم،
بارها و بارها در طول شبانه روز بدون استفاده از
کلام با دیگران ارتباط برقرار می‌کنیم که به آن
«ارتباط غیر کلامی»، می‌گویند.

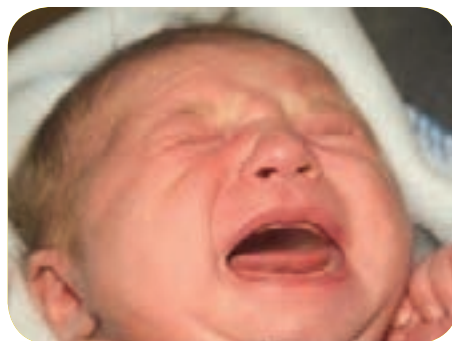

همانطور که در تصاویر می‌بینید ما از طریق اشاره، استفاده از علائم و حرکات اعضای بدن هم می‌توانیم با دیگران ارتباط داشته باشیم.

از هنگامی که نوزادی به دنیا می‌آید، ارتباط او با دیگران آغاز می‌شود و این ارتباط تا پایان زندگی ادامه می‌یابد.

آیا می‌دانید اولین ارتباط او با چه کسی است؟
نوزاد از چه طریقی با مادرش ارتباط برقرار می‌کند و او را از نیازهای خود آگاه می‌کند؟

به تدریج که کودک بزرگ می‌شود، با افراد بیشتری آشنا می‌شود و با آنها ارتباط برقرار می‌کند.

او وقتی به مدرسه می‌رود ارتباطش با دیگران بیشتر می‌شود و با همکلاسی‌ها، معلم و مسئولین

مدرسه ارتباط برقرار می‌کند.

با افزایش سن، ارتباط او با دیگران وسیع تر می شود و در جامعه می تواند با افراد بیشتری ارتباط داشته باشد.

برای داشتن ارتباط موفق باید به موارد زیر توجه کنید:

- ادب و احترام را رعایت کنید.
- به سن و شخصیت طرف مقابل دقت کنید.
- موقعیت زمانی و مکانی را در نظر بگیرید (مسجد، مدرسه، سینما، جشن، مجلس عزاداری و...).
- توجه کنید که موضوع صحبت، مورد علاقه ی مخاطب نیز باشد.
- از زیاده گویی و پرحرفی دوری کنید.

فکر کنید و پاسخ دهید

- ۱- کودک قبل از رفتن به مدرسه با چه کسانی ارتباط دارد؟
- ۲- آیا شما با دیگران به راحتی ارتباط برقرار می‌کنید؟
- ۳- به چه نوع ارتباطی، «ارتباط کلامی» می‌گویید؟
- ۴- به ارتباط از طریق اشاره، علائم و حرکات اعضای بدن چه می‌گویید؟
- ۵- چند مورد برای داشتن ارتباط موفق را بنویسید.

فعالیت‌های تکمیلی

شما در محیط‌های زیر با چه کسانی ارتباط دارید؟

خانواده:

مدرسه:

اجتماع:

تحقیق کنید

۱- بین دوستان شما، چه کسی در برقراری ارتباط با دیگران موفق‌تر است؟ او هنگام برقراری

ارتباط چه نکاتی را رعایت می‌کند؟

۲- چگونه با کسی ارتباط برقرار می‌کنید که ...

قادر به شنیدن نیست؟

قادر به دیدن نیست؟

قادر به حرکت کردن نیست؟

درس هفتم

حکومت

آیا می‌دانید یک کشور چگونه اداره می‌شود؟
برای آشنا شدن با نحوه‌ی اداره‌ی یک کشور، به مثال زیر توجه کنید:
فرض کنید کشتی بزرگی روی دریا در حال حرکت است. برای رسیدن این کشتی به مقصد،
بخش‌های متفاوتی با یکدیگر همکاری می‌کنند.
آیا می‌توانید چند بخش از کشتی را نام ببرید و بگویید هر کدام چه کاری بر عهده دارند؟

برای سالم رسیدن این کشتی به مقصد، باید بین همه‌ی بخش‌های آن ارتباط و هماهنگی لازم برقرار باشد.

آیا می‌دانید هماهنگی بین این بخش‌ها به عهده‌ی کیست؟
کسی که رهبری و هماهنگی را ایجاد می‌کند «ناخدا» نام دارد.
جامعه نیز مانند کشتی، از بخش‌های متفاوتی تشکیل شده است که هر یک از آن‌ها وظیفه دارد به گونه‌ای نیازهای مردم را برطرف کند.

زمانی جامعه می‌تواند به وظایف خود به خوبی عمل کند که بین بخش‌های آن ارتباط و هماهنگی لازم برقرار باشد.

برقراری ارتباط و هماهنگی در هر جامعه به عهده‌ی حکومت است که از قوانین و دستورات خاصی استفاده می‌کند.

حکومت کشور ما قوانین و دستورات دین اسلام را اجرا می‌کند که به آن جمهوری اسلامی می‌گویند.
بالاترین مقام در نظام جمهوری اسلامی ایران، رهبر است. او در حکومت جمهوری اسلامی ما نظارت بر تمامی امور کشور را به عهده دارد.

حکومت وظایف مختلفی به عهده دارد که چند نمونه از آن عبارتند از:

- قانون‌گذاری
- اجرای قوانین
- حفظ مرزهای کشور از حملات دشمن
- ایجاد رفاه و عدالت اجتماعی برای همه‌ی مردم

فکر کنید و پاسخ دهید

- ۱- چرا حکومت نیاز به قوانین و مقررات دارد؟
- ۲- مهم‌ترین ویژگی حکومت کشور ما چیست؟
- ۳- بالاترین مقام در حکومت ما چه نام دارد؟
- ۴- آیا می‌توانید چند نمونه‌ی دیگر از وظایف حکومت را بنویسید؟

فعالیت‌های تکمیلی

- نام بنیان‌گذار جمهوری اسلامی ایران ..... است.
- نام رهبر کشور ما ..... است.

تحقیق کنید

- در چه تاریخی مردم به حکومت جمهوری اسلامی ایران رأی مثبت دادند؟

درس هشتم

مجلس شورای اسلامی

در درس قبل با حکومت آشنا شدید و دانستید که حکومت وظایف متفاوتی به عهده دارد. یکی از مهم‌ترین وظایف حکومت «قانون‌گذاری» است. به مدرسه‌ی خود توجه کنید. مدرسه‌ی شما چگونه اداره می‌شود؟ چگونه نظم و ترتیب در آن برقرار می‌شود؟

برای جلوگیری از بی‌نظمی در مدرسه، قوانین و مقرراتی وجود دارند که همه باید به آن‌ها احترام بگذارند و آن‌ها را رعایت کنند.

در جامعه نیز برای جلوگیری از بی‌نظمی، به قوانین مختلفی نیاز داریم. مهم‌ترین قانونی که در هر کشوری نوشته می‌شود و «مادر» همه‌ی قوانین است، «قانون اساسی» نام دارد. نمایندگان در مجلس شورای اسلامی، با توجه به قانون اساسی، سایر قوانین مورد نیاز جامعه را تصویب می‌کنند.

همان‌طور که می‌دانید مردم با رأی دادن، نمایندگان خود را انتخاب می‌کنند و برای تصویب قوانین به مجلس می‌فرستند.

نمایندگان برای هماهنگی و اداره‌ی امور مجلس از بین خود یک نفر را به عنوان رئیس، انتخاب می‌نمایند که به او «رئیس مجلس» می‌گویند.

وظیفه مجلس تنها تصویب قوانین نیست؛ مجلس می‌تواند کارهای دیگری از طرف مردم و برای آن‌ها انجام دهد. به طور مثال: آن‌ها در مورد نحوه‌ی اجرای قوانین نیز می‌توانند تحقیق کنند.

صندوق رأی

فکر کنید و پاسخ دهید

- ۱- «مادر» قوانین در کشور ما چه نام دارد؟
- ۲- قوانین در کجا تصویب می‌شود؟
- ۳- قوانین به وسیله‌ی چه کسانی تصویب می‌شود؟
- ۴- چه کسانی نمایندگان مجلس شورای اسلامی را انتخاب می‌کنند؟
- ۵- رئیس مجلس را چه کسانی انتخاب می‌کنند؟

فعالیت‌های تکمیلی

با توجه به مجلس شورای اسلامی کنونی، در حال حاضر:

- مجلس دارای ..... نماینده است.
- ..... رئیس مجلس است.
- نمایندگان برای ..... سال انتخاب شده‌اند.
- حداقل سن رأی دهندگان باید ..... سال باشد.

تحقیق کنید

۱- نام یکی از نمایندگان شهر خود را بنویسید.

۲- شما از نماینده‌ی شهرتان در مجلس چه انتظاری دارید؟

درس نهم

درآمد

درباره‌ی تصاویر بالا گفت‌وگو کنید.

آیا کشاورز می‌تواند محصول گندم خود را با تراکتور عوض کند؟

با لوازم خانگی و پوشاک چه‌طور؟

آیا او می‌تواند به عوض گندم‌های خود، نام فرزندش را در کلاس‌های آموزشی بنویسد؟

به نظر شما، او چگونه می‌تواند از محصول گندمش برای رفع نیازهای فوق استفاده کند؟

به طور حتم شما هم با بحث و گفت‌وگو به این نتیجه رسیده‌اید که کشاورز ابتدا باید محصولش را بفروشد و با درآمد حاصل از آن، نیازهای خود را تأمین کند.

افرادی که در تصاویر بالا می‌بینید از چه راهی کسب درآمد می‌کنند؟ همانطور که ملاحظه می‌کنید، هر کسی برای کسب درآمد به شغلی نیاز دارد و از طریق درآمد این شغل، می‌تواند هزینه‌های زندگی خود را تأمین کند. هر فرد در انتخاب شغل آزاد است اما برای موفقیت بیشتر، باید مواردی را در نظر بگیرد؛ مواردی مثل: توانایی لازم، استعداد، علاقه، تحصیلات، تخصص و میزان درآمد.

مقدار درآمدی که افراد براساس کار خود دریافت می‌کنند، به یک اندازه نیست. به همین دلیل برای خرج کردن درآمد خود باید برنامه‌ریزی داشته باشند.

برنامه‌ریزی به ما کمک می‌کند، با توجه به هزینه‌ها، از درآمد خود به بهترین صورت استفاده کنیم. بنابراین برای رفع نیازهای خود، باید آن‌ها را براساس اهمیت درجه‌بندی کنیم و به مرور به رفع آن‌ها پردازیم. یا طوری برنامه‌ریزی کنیم که بتوانیم، با پس‌انداز مقداری از درآمدمان در آینده، آن‌چه را لازم داریم، تهیه کنیم.

اگر کسی نتواند برنامه‌ریزی صحیح و مناسبی برای مصرف درآمدش داشته باشد، به طور حتم در مخارج و تأمین نیازهایش با مشکل روبه‌رو خواهد شد.

تحقیق کنید

درباره‌ی شغل یکی از اطرافیان خود تحقیق کنید. میزان درآمد و ویژگی‌هایی که برای به دست آوردن آن لازم است را بنویسید.

درس دهم

جغرافیای استان ما

در جای خالی، نقشه‌ی مناسبی از استان خود را بچسبانید.

A large empty rectangular box with a thin green border, intended for students to draw or paste a map of their province.

با توجه به نقشه:

- ..... نام مرکز استان خود را بنویسید. ☉
- ..... نام چند شهر بزرگ استان را بنویسید. ☉
- ..... نام شهر یا روستایی را که در آن زندگی می‌کنید، بنویسید. ☉

با توجه به نقشه‌ی بالا:

- .....⊙ استان شما در کدام منطقه‌ی آب و هوایی قرار دارد؟
- .....⊙ ویژگی‌های آب و هوایی استان خود را بنویسید.
- .....⊙ استان شما چه محصولاتی دارد؟

۱- کوه، دشت، کویر، دریا، جنگل و... طبیعت زیبایی به استان‌ها داده اند. طبیعت استان شما چه زیبایی‌هایی دارد؟ اگر مهمانی برای گردش به استان شما بیاید، چه جاهای دیدنی را به او پیشنهاد می‌کنید؟ چند مورد را نام ببرید.

۲- استان شما علاوه بر طبیعت زیبا، مکان‌های مذهبی، تاریخی و دیدنی دیگری هم دارد. با توجه به تقسیم‌بندی زیر، نام چند مورد را بنویسید.

- ..... اماکن مذهبی:
- ..... اماکن فرهنگی و تاریخی:
- ..... اماکن تفریحی و سیاحتی:
- ..... اماکن اقتصادی:

در هر یک از این مکان‌ها، افراد و مؤسساتی وجود دارند که مسئولیت حفظ، نگهداری و رونق‌بخشی به آن را بر عهده دارند. برای مثال، در اماکن مذهبی، فردی به نام متولی یا خادم مشغول به کار است که وظیفه‌ی نگهداری از آن مکان را بر عهده دارد.

..... در اماکن دیدنی استان شما چه مشاغلی وجود دارند؟

تحقیق کنید

- گروه‌های چند نفری تشکیل دهید و با تحقیق در مورد مکان‌های دیدنی استان خود، روزنامه‌ی دیواری تهیه کنید. توجه داشته باشید:
- مکان‌های دیدنی هر گروه متفاوت باشند.
  - مطالب و اطلاعات، همراه با تصویر ارایه شوند.
  - مطالب شامل این موارد باشد: ویژگی‌های آن مکان، مشاغل مرتبط، امکانات موجود و نام مؤسسه‌های مسئول حفظ و نگهداری آن مکان.

درس یازدهم

جغرافیای انسانی

سرزمین ما ایران، کشور پهناوری است که سابقه‌ای بسیار کهن و قدیمی دارد. با مطالعه و بررسی بیشتر متوجه می‌شویم، وسعت و بزرگی ایران باعث شده است، مردم آن دارای زبان و لهجه، آداب و رسوم، لباس‌های محلی و صنایع دستی گوناگون باشند. این امر، به سرزمین ما زیبایی و تنوع داده است.

عزاداری ماه محرم

سبد بافی

گلاب گیری

رقص محلی

حال بیایید با سرزمین خود بیشتر آشنا شویم:

زبان و لهجه

زبان رسمی مردم کشور ما فارسی است ولی در بعضی از مناطق، مردم علاوه بر زبان رسمی، به زبان یا لهجه‌های دیگری نیز صحبت می‌کنند.
- زبان محلی مردم منطقه‌ی شما چیست؟

لباس‌های محلی

مردم بعضی از استان‌ها، لباس‌های سنتی و محلی خاصی دارند که در مراسم گوناگون از آن استفاده می‌کنند.

- لباس سنتی مردم استان شما چگونه است؟ تصویری از آن تهیه کنید و داخل کادر بچسبانید، سپس در مورد آن توضیح دهید.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

آداب و رسوم

هر استانی مراسم خود را با آداب خاصی برگزار می‌کند. برای مثال، مراسم عید نوروز در استان‌های مختلف به شکل‌های گوناگون برگزار می‌شود.
- نوروز در استان شما چگونه برگزار می‌شود؟

.....

.....

.....

.....

.....

صنایع دستی

ایرانیان مردمی هنرمند و هنردوست هستند و این سبب شده است در هر منطقه، با توجه به ویژگی‌های خاص آن، صنایع دستی متنوعی به وجود آید.
- صنایع دستی استان خود را نام ببرید و چند تصویر از آن‌ها را در کادر بچسبانید.

.....

.....

.....

.....

.....

فکر کنید و پاسخ دهید

- ۱- چرا در کشور ما، زبان و لهجه، لباس، آداب و رسوم و صنایع دستی مختلفی وجود دارد؟
- ۲- شما، برای حفظ آداب و رسوم، چه کارهایی می‌توانید انجام دهید؟
- ۳- چرا همه‌ی ما باید بتوانیم زبان فارسی را بخوانیم و بنویسیم؟
- ۴- چند مراسم سنتی شهر خود را نام ببرید.

فعالیت‌های تکمیلی

به سؤالات زیر پاسخ دهید:

- نام چند سوغات شهر یا استان خود را بنویسید.

- نام چند غذای محلی شهر یا استان خود را بنویسید.

- با توجه به خصوصیات طبیعی، چه مشاغلی در استان شما وجود دارند؟

- به زبان محلی خود، جمله‌ای درباره‌ی کشور ایران بنویسید.

تحقیق کنید

یکی از مراسم سنتی رایج در شهر یا استان خود را توضیح دهید.

